

ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА ЯК СКЛАДНИК ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ

OLYMPIC EDUCATION AS AN ELEMENT OF PATRIOTIC BREEDING OF CHILDREN AND YOUTH

За умов існування Української незалежної держави гостро стоїть питання виховання у молоді поваги до інших народів і почуття любові до Батьківщини. Починаючи з 90-х рр. молоде покоління українців має тісний зв'язок із новими соціальними посередниками й реаліями. Під впливом різних соціальних і політичних обставин з'явився новий соціальний тип особистості. За цих умов важливим є становлення оновленої системи патріотичного виховання.

Україна та її народ нині переживають нелегкі часи агресії, кардинальні зміни у політиці, економіці поряд з забезпеченням своєї територіальної цілісності й суверенності, новими ідеями та шляхами для інтегрування в європейське співтовариство, визначаючи нові стратегії патріотичного виховання, спрямовані на розвиток Української держави.

Гостро стоїть питання необхідності інноваційного підходу до форм і методів патріотичного виховання молодого покоління. Також варто зазначити, що Україна славиться давньою і величною культурою та історією, які є потужним підґрунтям патріотичного виховання дітей і молоді. Сьогодні серед найбільш актуальних виховних напрямів виділяють патріотичне та громадське виховання. Аналіз Державної національної програми «Освіта» (Україна XXI ст.) [7] свідчить про те, що патріотичне виховання спрямоване на формування і розвиток особистості, яка має якості громадянина – патріота Батьківщини та здатна успішно виконувати цивільні обов'язки в мирний і воєнний час. За умов модернізації системи освіти патріотичне виховання молодого покоління набуває особливої значущості й актуальності.

Зміни в системі освіти і виховання, що відбуваються у зв'язку з необхідністю гуманізації, вимагають нетрадиційних джерел освіти, які проповідують пріоритет загальнолюдських моральних і духовних цінностей. Одним зі шляхів реалізації такого підходу до освіти та виховання дітей і молоді є олімпізм. Тому назріла гостра необхідність поширення знань про олімпійські ігри, олімпійський рух минулого і сьогодення, простіше кажучи, знань про олімпійську освіту. За твердженням М.М. Булатової [2], вже сьогодні спостерігаємо впровадження олімпійської освіти в дошкільних, загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: патріотичне виховання, молодь, діти, олімпійська освіта, система освіти.

In the conditions of the existence of the Ukrainian Independent State, the issue of fostering respect for other peoples and a sense of love for the Motherland is urgent. Since the 1990s, the younger generation of Ukrainians has had a close relationship with new social mediators and realities. Under the influence of different social and political circumstances, a new social personality type has emerged. Under these conditions, it is important to develop an updated patriotic education system.

At present, Ukraine and its people are experiencing difficult times of aggression, dramatic changes in politics, economics, while safeguarding their territorial integrity and sovereignty, new ideas and ways to integrate into the European community, defining new patriotic education strategies aimed at developing Ukraine.

The need for innovative adoption of forms and methods for patriotic education of the young generation is a pressing issue. Also worth noting is the fact that Ukraine is famous for its ancient and majestic culture and history, which is a strong foundation for the patriotic upbringing of children and young people. Today, patriotic and public education are among the most urgent educational trends.

Analyzing the State National Program "Education" (21st Century Ukraine), patriotic education aims at the formation and development of a person who has the qualities of a citizen – patriot of the Motherland and able to successfully fulfill civilian duties in peacetime and wartime. In the context of the modernization of the education system, the patriotic upbringing of the younger generation is of particular importance and relevance.

Changes in the education and upbringing that occur in connection with the need for humanization require unconventional sources of education that preach the priority of universal moral and spiritual values. One way of implementing this approach to education and upbringing of children and young people is Olympism. Therefore, there is an urgent need to disseminate knowledge about the Olympics, the Olympic movement of the past and present, more simply, knowledge of Olympic education. According to M.M. Bulatova [2], today we are seeing the introduction of Olympic education in pre-school, general education institutions.

Key words: patriotic education, youth, children, Olympic education, education system.

УДК 37.016:796.032
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-18-2-39>

Кожокар М.В.,

канд. пед. наук,
викладач кафедри фізичного виховання
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Васкан І.Г.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри фізичної культури
та основ здоров'я

Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Галан Я.П.,

канд. наук з фіз. виховання і спорту,
доцент кафедри теорії та методики
фізичного виховання і спорту
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Постановка проблеми у загальному вигляді. Аналіз наукової літератури та інтернет-джерел дав змогу визначити, що сьогодні немає чіткої й ефективної технології запровадження ідей олімпізму в процес патріотичного виховання дітей і молоді, що визначає актуальність проведення досліджень у цьому напрямі (М.М. Булатова [3], В.М. Єрмолова [10]).

Останнім часом цій проблемі присвячено значну кількість наукових робіт – Л. Радченко, Я. Галан, В. Єрмолова, Я. Зорій та ін. Усі автори зазначають важливість і необхідність гуманізації виховної діяльності, звертають увагу на гуманістичний характер ідей олімпізму, який виступає серйозним фактором всебічного розвитку людини. Вчені та фахівці пропонують різні варіанти олім-

пійської освіти та виховання, визнаючи об'єктивну необхідність вирішення першочергових педагогічних завдань.

Невирішеність виявлених проблем у співвідношенні з реальною можливістю їх дозволу в педагогічній технології визначили актуальність нашого дослідження, постановку його мети і систему дослідницьких завдань.

Методи й організація дослідження: історичний, аналіз спеціальної літератури, періодичної преси, матеріалів мережі інтернет, узагальнення.

Мета дослідження – аналіз олімпійської освіти як основної складової частини патріотичного виховання дітей і молоді.

Об'єкт – патріотичне виховання дітей і молоді. Предмет дослідження – олімпійська освіта як компонент патріотичного виховання.

Виклад основного матеріалу. На нинішньому етапі національно-духовного відродження України, розвитку демократичних процесів важливого значення набуває формування у молодого покоління патріотизму, громадянської позиції та зміцнення державності. З огляду на вищезазначене патріотичне виховання є стрижневим, відповідає нагальним вимогам і викликам сучасності, закладає фундамент для формування національної свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, відповідальності, здорового способу життя.

Розглядаючи Наказ МОН № 641 від 16 червня 2015 р. «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах», хочемо зауважити, що держава сформувала організаційно-педагогічні засади, визначила зміст, форми і методи роботи в цьому напрямі. Відповідно проведена робота в закладах освіти, інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, пробудження громадянськості, виникнення громадських організацій і спілок, волонтерська діяльність тощо засвідчила розвиток патріотичних почуттів населення країни та нових ставлень до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв народу України.

Схарактеризуємо значимість дослідження О.П. Жаровської [11, с. 76–77], яка виділила рівні патріотичного виховання молоді на сучасному етапі: високий рівень патріотичної вихованості молодого покоління характеризується глибоким розумінням сутності патріотизму, наявністю чітко аргументованої патріотичної позиції, стійкими ціннісними орієнтаціями; середній рівень патріотичної вихованості молоді – поєднанням наявної

чіткої патріотичної позиції, сформованими патріотично-ціннісними орієнтаціями, переконаннями й ідеалами; низький рівень – пасивним ставленням до питань патріотизму, відсутністю чіткої патріотичної позиції, несформованими ціннісними орієнтаціями, відсутністю толерантності до представників інших культур.

Історично доведено, що ідеали, покладені в основу олімпійської освіти, привабливі для всіх поколінь. Поширення знань про олімпізм, пропаганда його цінностей, тобто олімпійська освіта, і сьогодні вважається найдавнішими інструментами патріотичного виховання дітей і молоді.

Олімпізм згідно з Олімпійською Хартією [15] є «життєвою філософією, що звеличує й об'єднує в гармонійне ціле чесноти тіла, волі та розуму». Нам відомо, що П'єр де Кубертен, засновник олімпійського руху сучасності, пов'язував олімпізм з ідеєю вдосконалення людини, людських відносин і суспільства на основі використання спорту, спортивних змагань тощо. Важливість завдання олімпізму він вбачав у запобіганні розриву між фізичним і духовним розвитком людини, у сприянні її різнобічному і гармонійному розвитку. Як ніщо інше, олімпізм приваблює тим, що з'єднує спорт із культурою й освітою, створює образ життя, заснований «на радості від зусилля, освітній цінності доброго прикладу та повазі до універсальних фундаментальних етичних принципів».

Олімпійська освіта відіграє важливу роль у становленні, функціонуванні, розвитку середовища в системі виховання підростаючого покоління. Вона орієнтована на загальнолюдські, гуманістичні моральні цінності, пов'язані з вихованням патріотизму та розвитком олімпійської культури. У всі часи суспільство відчувало тривогу і відповідальність за долі своїх дітей, а тому освітні установи були об'єктом уважного вивчення, критики, а також користувалися підтримкою суспільства.

Провідні науковці М.М. Булатова [3, с. 40–43] і К. Георгиадис [6, с. 3–16] розглянули олімпійську освіту та її важливе місце в системі освіти, виховання й навчання молодого покоління. Ними визнано важливість залучення дітей і молоді до олімпізму, особливо за сучасних умов функціонування сучасної України, враховуючи надмірний прагматизм, притаманний частині молоді, та байдужність до духовних цінностей.

В Україні спостерігаємо синкретизм олімпійської освіти та патріотичного виховання дітей і молоді, метою якого є залучення підростаючого покоління до загальнолюдських цінностей. Завдяки Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді [16], де зазначено: «Національно-патріотичне виховання дітей і молоді – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів

щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації», визначено комплекс заходів, спрямованих на інтеграцію ідей олімпізму в систему освіти і виховання, що сприяло введенню олімпійської освіти в середні загальноосвітні школи та заклади вищої освіти.

Олімпійська освіта як складова частина патріотичного виховання дітей і молоді передбачає орієнтацію на принципи гуманістичної педагогіки і психології: акцентування уваги до особистості як до найвищої соціальної цінності; перетворення учня з об'єкта соціально-педагогічного впливу на суб'єкта активної творчої діяльності на основі розвитку внутрішніх мотивів до самовдосконалення; демократизацію у відносинах викладачів і учнів.

Говорячи про підвищення виховного потенціалу дитячих і молодіжних освітніх установ за рахунок створення в них гуманістичних виховних систем, неминуче звертаємося до необхідності створення реальних стимулів, що спонукають учасників системи не тільки визнавати самовдосконалення, гармонійний розвиток особистості як важливих цінностей, а й дійсно орієнтуватися на них у своїй поведінці. Саме такий підхід використовується в деяких програмах олімпійської освіти, які реалізуються в різних загальноосвітніх закладах і закладах вищої освіти України.

Ми погоджуємося з дослідженням А.О. Боднар [1], за яким в олімпійській освіті як у гуманістично-організованому педагогічному процесі навчання і виховання будуються шляхом активного залучення до нього об'єкта, шляхом перетворення учня, студента, спортсмена на складову частину педагогічної творчості, організується як двосторонній процес виховання і самовиховання, навчання і самонавчання. Тут немає місця примусовому нав'язуванню навіть благих ідей і цінностей. Тут вони прищеплюються, засвоюються й опановуються учнем, вихованцем під час перетворення його з об'єкта на суб'єкт педагогічного процесу, коли він сам добровільно опановує знання і цінності.

У своїх дослідженнях В.М. Єрмолова [9, с. 3] припустила, що одним із ефективних підходів до вирішення проблем, які стоять перед сферою освіти на сучасному етапі розвитку українського суспільства, може стати система організації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних

зкладах на основі олімпійської ідеології через інтеграцію олімпійської освіти у практику роботи школи. Діяльність, що лежить в основі цієї освіти, здатна сприяти вихованню психічно і фізично здорової людини, патріота, працездатної, толерантної, законослухняної, яка у повсякденному житті дотримується правил чесної гри.

Сучасному патріотичному вихованню має бути властива випереджувальна роль у демократичному процесі. Воно має стати засобом відродження національної культури, припинення соціальної деградації, стимулом пробудження таких моральних якостей, як совість, людяність, почуття власної гідності, засобом самоорганізації особистісної відповідальності, гарантом громадянського миру і злагоди в суспільстві.

Цілком очевидно, що сьогодні є чимало причини актуальності патріотичного виховання – падіння інтересу до фізичного і морального вдосконалення, надмірне захоплення агресивними видами антикультури тощо. Доречним є запровадження свідомої персональної відмови молоді від організації заходів розважального характеру в період ведення на території країни бойових дій, днів жалоби, що відповідає принципам олімпізму в Україні та світі загалом.

Таким чином, можна констатувати, що сьогодні є гостра необхідність у розробці та використанні науково обґрунтованого поєднання олімпійської освіти та патріотичного виховання.

Висновки. Аналізуючи матеріали нашого дослідження, можна зробити висновки, що на сучасному етапі олімпійського та національно-духовного відродження України, розвитку демократичних процесів важливого значення набуває формування у дітей і молоді патріотизму, активної громадянської позиції, відданості справі зміцнення державності. З огляду на це олімпійське, патріотичне та громадянське виховання є стрижневим, основоположним, що відповідає нагальним вимогам і викликам сучасності, закладає підвалини для формування національної свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь.

Ефективне патріотичне виховання дітей і молоді можливе за таких педагогічних умов: використання виховного потенціалу навчальних предметів («Олімпійський і професійний спорт», «Олімпійська освіта», «Олімпійська освіта в Україні» тощо) з метою патріотичного виховання студентів; залучення молоді до участі в соціально значимих проектах патріотичного спрямування; активне вивчення майбутніми педагогами національно-культурної спадщини українського народу.

Для реалізації форм виховної роботи з метою використання виховного потенціалу олімпійської освіти пропонуємо використовувати круглі столи, конкурси, виставки, конференції, творчі зустрічі тощо. Для залучення учнівської та студентської

молоді до участі в соціально значимих проєктах патріотичного спрямування – різноманітні види проєктів: творчі, ігрові, пізнавальні, дослідницькі, культурологічні, інформаційні, соціальні, волонтерські.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Боднар А.О. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів : дис. ... канд. пед. наук / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Харків, 2016.
2. Булатова М.М. Олімпійська освіта: методичні рекомендації. Київ, 2002.
3. Булатова М.М. Система олімпійської освіти в Україні. *Фізичне виховання в школі*. 2008.
4. Булатова М.М. Система олімпійського виховання в Україні (1991–2006): методологія і практичні результати. *Современный олимпийский спорт и спорт для всех*. Гданьськ, Польща, 2006.
5. Галан Я.П. Педагогічні умови формування знань з олімпійської освіти у дитячих дошкільних навчальних закладах. *Молодий вчений*. 2017.
6. Георгиадис К. Теоретические основы олимпийского образования. *Наука в олимпийском спорте*. 2007.
7. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття). Київ, 1993.
8. Єрмолова В.М., Булатова М.М. Олімпійська освіта у системі навчально-виховної роботи загальноосвітніх навчальних закладів України. Київ, 2007.
9. Єрмолова В.М. Теоретико-методичні засади інтеграції олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів : автореф. ... канд. наук / Національний університет фізичного виховання і спорту України. Київ, 2010.
10. Єрмолова В.М. Витоки олімпійської освіти, її місце у напрямках діяльності Міжнародного олімпійського комітету та інших міждержавних організацій. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2009.
11. Жаровська О.П. Патріотичне виховання студентів в освітньо-виховному середовищі педагогічного університету : автореф. ... канд. наук / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2015.
12. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні II. *Світ виховання*. Київ, 2004.
13. Матвеев С.Ф., Радченко Л.О., Щербашин Я.С. Олімпійська освіта – пріоритетний напрям в діяльності Олімпійської академії України. *Олимп. спорт и спорт для всех*. 2005.
14. Матвеев С., Радченко Л., Щербашин Я. Олимпийское образование: от древней Греции до современности. *Наука в олимпийском спорте*. 2007.
15. Олімпійська Хартія, 2016. Лозана, Швейцарія.
16. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді. Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах, 2015. Наказ МОНУ № 641 від 16 червня 2015 р. Київ.